

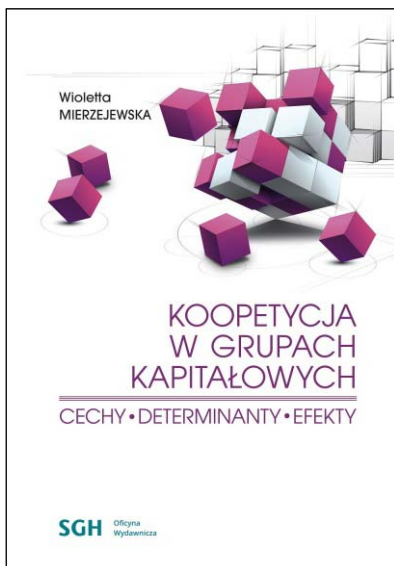
e-mentor

DWUMIESIĘCZNIK SZKOŁY GŁÓWNEJ HANDLOWEJ W WARSZAWIE
WSPÓŁWYDAWCA: FUNDACJA PROMOCJI I AKREDYTACJI KIERUNKÓW EKONOMICZNYCH

2022, nr 1 (93)

Nogalski, B. (2022). Koopetycja w grupach kapitałowych: cechy, determinanty, efekty – recenzja książki. *e-mentor*, 1(93), 4–7.

Koopetycja w grupach kapitałowych: cechy, determinanty, efekty – recenzja książki

Bogdan Nogalski

Recenzowana monografia pt. *Koopetycja w grupach kapitałowych: cechy, determinanty, efekty*¹ prezentuje wyniki badań zrealizowanych pod kierownictwem dr hab. Wioletty Mierzejewskiej w ramach grantu NCN nr 2017/25/B/HS4/02448 pt. *Koopetycja w grupach kapitałowych – skala, charakter, determinanty i wpływ na efektywność*.

Impulsem do napisania niniejszej recenzji był fakt, że od wielu lat problematyka funkcjonowania organizacji wielopodmiotowych (grup kapitałowych), podobnie jak w przypadku autorki, znajduje się w polu moich zainteresowań badawczych. W ostatnich latach jednak rzadko spotkać można w polskiej literaturze interesujące, oparte na ciekawych i pogłębionych badaniach empirycznych, zwarte publikacje przedstawiające różnorodne zagadnienia związane z poprawą sprawności funkcjonowania tego typu organizacji w przestrzeni społeczno-gospodarczej.

Recenzowana monografia stanowi kolejny element (po doktoracie² i habilitacji³) konsekwentnego zgłębiania przez dr hab. Wiolettę Mierzejewską problematyki dotyczącej grup kapitałowych oraz badania, odkrywania, poznawania różnych aspektów i czynników kształtujących sprawność ich funkcjonowania. Autorka jest obecnie kluczowym – obok prof. Marii Aluchny – badaczem i przedstawicielem nauk o zarządzaniu i jakości zajmującym się tą problematyką⁴.

Priorytetem w badaniach prowadzonych przez Autorkę w ostatnich latach stała się problematyka koopetycji rozpatrywana na tle i w ramach funkcjonowania grupy kapitałowej. Omawiana monografia stanowi udane podsumowanie tego wątku zainteresowań naukowych Autorki.

Biorąc pod uwagę fakt, że ostatnio zainteresowanie badawcze grupami kapitałowymi osłabło, tak znakomity powrót do tej tematyki potwierdza, że jest ona nadal aktualna, żywa i ciekawa z punktu widzenia gospodarczego oraz rozwoju wiedzy z zakresu nauk o zarządzaniu i jakości. Moim zdaniem słusznie się stało, iż książka o tym charakterze powstała. Autorce należy się także uznanie za zwrócenie uwagi na nowe, dotychczas niebadane aspekty i wymiary (cechy, determinanty i efekty).

Książka pt. *Koopetycja w grupach kapitałowych: cechy, determinanty, efekty*, ma charakter poważnej, badawczo i empirycznie ugruntowanej monografii. Na polskim rynku wydawniczym nie ukazuje się zbyt wiele takich pozycji.

Monografia moim zdaniem stanowi solidne wsparcie naukowe i dydaktyczne służące zrozumieniu i ugruntowaniu – wśród menedżerów i studentów kierunków ekonomicznych i zarządzania – wiedzy opisującej skomplikowane i złożone zagadnienia dotyczące wewnątrzorganizacyjnego równoczesnego konkurowania i współpracy

Bogdan Nogalski, Wyższa Szkoła Bankowa w Gdańsku, <https://orcid.org/0000-0003-0262-8355>

¹ Monografia przedstawia badane zagadnienie na 314 stronach. Ilustruje je za pomocą 81 rysunków i 46 tabel. Dla jej opracowania wykorzystano 429 pozycji bibliograficznych, w tym 308 (tj. 71,19%) stanowi literatura obcojęzyczna. Autorka wykorzystwała do jej opracowania także 12 (2,79%) opracowań własnych. Łącznie monografia – wraz z aneksem przedstawiającym wyniki testów statystycznych, bibliografią, spisami rysunków i tabel – liczy 348 stron.

² 2011 – doktorat pt. *Strategia dywersyfikacji na przykładzie polskich grup kapitałowych*, przygotowany przez Autorkę pod kierunkiem naukowym prof. Marii Romanowskiej.

³ 2019 – jednotematyczny cykl publikacji pt. *Ewolucja struktur grup kapitałowych*. W skład cyklu wchodzi 7 najważniejszych publikacji dotyczących problematyki kształtowania struktur grup kapitałowych.

⁴ Duże zasługi dla zgłębiania tej problematyki mieli m.in. prof. Maria Romanowska, prof. Michał Trocki, prof. Ber Haus, prof. Henryk Jagoda, dr hab. Józef Koziński, prof. Bogdan Nogalski, dr hab. Zbigniew Kreft, dr hab. Tadeusz Falencikowski, dr Roman Ronkowski oraz mgr inż. Zbigniew Bogusławski, mgr Jarosław Borzęcki, dr inż. Sławomir Wiankowski.

samodzielnych podmiotów gospodarczych (spółek zależnych) w ramach jednej, tej samej grupy kapitałowej. Warto podkreślić, że problematyka koopetycji⁵ rozpatrywana poza formą grupy kapitałowej ma w Polsce bogatą literaturę przedstawiającą liczne wyniki badań empirycznych⁶. Natomiast tematyka koopetycji w ramach zorganizowanej grupy kapitałowej stanowi nową, poznawczą wartość dodaną w zakresie analizy czynników związanych z podnoszeniem sprawności funkcjonowania grup kapitałowych. Przedstawiane w monografii zagadnienie zostało ujęte w kontekście jej ewolucji i współczesnych wyzwań formułowanych przez gospodarkę globalną.

Poza specjalistami, monografia może być również użyteczna dla każdego innego czytelnika interesującego się problematyką funkcjonowania aktualnej gospodarki, który pragnie zrozumieć współczesny paradoks strategiczny związany z równoczesną wewnątrzorganizacyjną współpracą i konkurowaniem tych samych podmiotów, tj. spółek w tej samej grupie kapitałowej. Poznanie podstaw i mechanizmów funkcjonowania grup kapitałowych, ich zrozumienie, sprzyja poprawie efektywności.

Merytoryczna warstwa monografii składa się z trzech części: rozważań teoretycznych (rozdziały 1–3), rozważań metodycznych oraz analiz, badań, prezentacji ich wyników i rozważań empirycznych ilustrujących cechy, determinanty i efekty zjawiska koopetycji w polskich, notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie, grupach kapitałowych (rozdziały 5–7). W części teoretycznej autorka prezentuje kluczowe pozycje z zakresu problematyki koopetycji oraz problematyki funkcjonowania grup kapitałowych. Opracowana została ona na podstawie bardzo bogatej i najaktualniejszej literatury przedmiotu. Ponad 50,35% wykorzystanej literatury to pozycje z lat 2011–2020. Łącznie literatura z XXI wieku stanowi 87,37% całości.

Część teoretyczna monografii zawiera pogłębiony, a jednocześnie syntetyczny i znakomicie opracowany przekaz wiedzy o funkcjonowaniu i strukturach grup kapitałowych, udanie konfrontowany z dotychcza-

sowymi badaniami tej problematyki, informacje o zagadnieniu koopetycji oraz skoncentrowany, połączony obraz zjawiska koopetycji osadzonej w grupie kapitałowej. Warto podkreślić, że dr hab. Wioletta Mierzejewska uwidacznia w badaniach nowy kontekst (grupa kapitałowa) i wymiar (cechy, determinanty i efekty) – mianowicie koopetycję, która dotychczas nie była badana w grupach kapitałowych. Autorka czyni ów przekaz bardzo zrozumiałym. Taki układ treści i sposób prezentacji można uznać za oryginalny, a zarazem transparentny pod względem ujęcia tematyki. Tłumaczy on bowiem to, co stanowi istotę badanego, ciekawego i aktualnego zagadnienia praktycznego.

Dużą zaletą monografii jest dobrze wyjaśniona (rozdział 4) formuła metodyczna i procedura postępowania badawczego. Autorka koncentruje się na wyjaśnianiu przyjętych założeń teoretycznych i metodycznych badania zagadnienia koopetycji w ramach grup kapitałowych notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie, zrealizowanego w formie projektu badawczego. Jego celem – finalną prezentację wyników stanowi oceniana monografia – była identyfikacja i charakterystyka zjawiska kooperencji (równoczesnej współpracy i konkurencji) w grupach kapitałowych wraz z określeniem jej determinant i efektów. Autorka oś poznawczą badanego zagadnienia buduje na czterech pytaniach badawczych⁷, zaś proces jego wyjaśnienia opiera na badaniu – za pomocą modelu badawczego (patrz rys. 4.1, s. 193) – trzech zmiennych⁸, do których – celem weryfikacji przyjętych założeń badawczych – formułuje sześć⁹ hipotez badawczych; i tak: do zmiennej 1 – dwie hipotezy, do zmiennej 2 – jedną hipotezę oraz zmiennej 3 – trzy hipotezy.

Proces weryfikacji sformułowanych w monografii założeń poprowadzono na badaniach ilościowych, zaś podstawową metodą była metoda standaryzowanych telefonicznych wywiadów kwestionariuszowych (sondażu kwestionariuszowego) ze wspomaganie komputerowym, tzw. metoda CATI. Jest to ugruntowane narzędzie pozwalające na systematyczną i wy-

⁵ Niektórzy autorzy, np. dr hab. Joanna Cygler czy prof. Wojciech Czakon używają dla określenia zjawiska jednoczesnego konkurowania i współpracy tych samych organizacji terminu kooperacja.

⁶ Warto wymienić tu prace m.in. dr hab. Joanny Cygler, prof. Agnieszki Zakrzewskiej-Bielawskiej, prof. Wojciecha Czakona czy dr hab. Patrycji Klimas.

⁷ Autorka poszukuje odpowiedzi na cztery pytania badawcze: **P1.** Jaka jest intensywność współpracy i konkurencji między spółkami w grupach kapitałowych?; **P2.** Jaka jest charakterystyka koopetycji w grupach kapitałowych i który z rodzajów relacji koopetycji łączących spółki w grupie kapitałowej dominuje?; **P3.** Jakie są determinanty pojawiania się koopetycji między spółkami w grupie kapitałowej?; **P4.** Czy koopetycja wpływa pozytywnie, czy negatywnie na wyniki grupy kapitałowej?

⁸ Owe trzy zmienne obejmują: **Z1.** Relacje koopetycji wewnątrzorganizacyjnej w grupach kapitałowych, **Z2.** Determinanty koopetycji w grupach kapitałowych i **Z3.** Efekty koopetycji wewnątrzorganizacyjnej w grupach kapitałowych.

⁹ Dla owych zmiennych sformułowano hipotezy badawcze (patrz tab. 4.1., s. 198). Dla **Zmiennej 1** sformułowano dwie hipotezy: **1a.** W grupach kapitałowych najczęściej występują relacje o wysokiej intensywności współpracy i niskiej intensywności konkurencji (relacje koopetycyjne z dominacją współpracy) i **1b.** W grupach kapitałowych najczęściej spotykane są relacje sieciowe złożone. Dla **Zmiennej 2** sformułowano **hipotezę 2:** Na koopetycję między spółkami w grupie kapitałowej silniej wpływają determinanty wewnętrzne niż zewnętrzne. Dla **Zmiennej 3** sformułowano trzy hipotezy: **3a.** Grupy kapitałowe, w których przeważają relacje o wysokiej intensywności współpracy i niskiej intensywności konkurencji, osiągają lepsze wyniki ekonomiczne i rynkowe, **3b.** Grupy kapitałowe, w których dominuje wielokierunkowa współpraca i konkurencja (sieciowe relacje koopetycji), osiągają lepsze wyniki ekonomiczne i rynkowe i **3c.** Grupy kapitałowe, w których współpraca zachodzi w wielu, a konkurencja w niewielu ogniwach łańcucha wartości, osiągają lepsze wyniki ekonomiczne i rynkowe.

standaryzowaną analizę problemu badawczego, które wymaga wyraźnie mniejszych nakładów finansowych i organizacyjnych. Z kolei narzędziem badawczym (patrz tab. 4.2, s. 204–207) był wystandaryzowany kwestionariusz dla członków kadry zarządzającej w badanych spółkach holdingowych.

Zaznaczyć trzeba, że jedną trzecią monografii stanowią rozważania *stricte* badawcze. Służą one omówieniu i wyjaśnieniu uzyskanych wyników badań empirycznych ilustrujących kluczowe zmienne tj. cechy (rozdział 5), determinanty (rozdział 6) i efekty (rozdział 7) zjawiska kooperacji w polskich, notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie, grupach kapitałowych. W wyniku procesu badawczego i podjętych analiz – z uwzględnieniem szerokiego spektrum narzędzi metodycznych (patrz rozdział 4.2, s. 199–203), Autorka nie tylko uzyskała pełną odpowiedź na sformułowane pytania badawcze, ale także dokonała weryfikacji sformułowanych hipotez (wyniki – patrz tab. 8.1, s. 312). Warto zaznaczyć, że hipotezy dotyczące badania zmiennych 1 i 2 zostały zweryfikowane pozytywnie, zaś hipotezy dotyczące zmiennej 3, tj. efektów, zweryfikowano negatywnie i zostały one odrzucone. Co ciekawe i zastanawiające, w trakcie badań nie udało się zidentyfikować związku wyników ekonomicznych i rynkowych ani z – wyróżnionymi w części teoretycznej – rodzajami kooperacji ze względu na intensywność współpracy i konkurencji, ani z rodzajami kooperacji wyróżnionymi ze względu na kierunek kooperacji, ani z tymi wyróżnionymi ze względu na liczbę ogniw występujących w łańcuchu wartości, w którym zachodzi współpraca i kooperacja. Jednocześnie uznano, że jeśli istnieje taki związek, to jest on słaby lub kooperacja jest w nim jednym z licznych czynników i dlatego nie poddaje się identyfikacji i weryfikacji statystycznej i ekonometrycznej.

Monografia stanowi pozytywną odpowiedź na zidentyfikowaną lukę badawczą i metodyczną. Dla wypełnienia tej ostatniej opracowano w monografii autorskie narzędzie badawcze (patrz tab. 4.2, s. 204–207).

Oceniana monografia poświęcona została ważnej w polskiej gospodarce oraz teorii, a zarazem złożonej oraz wielowątkowej problematyce funkcjonowania grup kapitałowych z punktu widzenia czynników (kooperacja) wzmacniających jej sprawność i efektywność. Co prawda istnieje w jednej (grupy kapitałowe), jak i drugiej materii (kooperacja) wiele opracowań z różnych ośrodków naukowych w Polsce (o czym wspominałem wcześniej), to jednak opiniowana monografia, łącząc owe materie, dostarcza nowego spojrzenia i wskazuje na bardziej współczesny (nowoczesny) stan wiedzy o badanym zagadnieniu i rozwiązania z punktu widzenia rozwoju nauk o zarządzaniu i jakości.

Książka swą oryginalnością (głównie rozdziałów od trzeciego do siódmego) wyróżnia się na tle dotychczas spotykanych poglądów i stanowisk prezentowanych w rodzimej literaturze. Jej zaletą jest również fakt, że powstała w wyniku pogłębionych badań empirycznych.

Konstrukcja książki jest przejrzysta i celowa. Dobrze od strony metodycznej opracowany został zarówno wstęp, jak i zakończenie. Te cechy wskazują na to, że autorem monografii jest już doświadczony badacz. W opracowaniu dominuje autorska wizja i myśl ukierunkowana na realizację czterech kluczowych – fundamentalnych celów. Są to:

- po pierwsze – pokazanie rozwoju struktur/grup kapitałowych w Polsce, także w kontekście międzynarodowym, z uwzględnieniem przyczyn, powiązań, rodzajów i ich gospodarczego znaczenia, ponadto ukazanie rozwoju zagadnienia kooperacji z perspektywy cech, rodzajów, modeli kooperacji, determinant, jej korzyści i zagrożeń;
- po drugie – łączne osadzenie problematyki kooperacji w strukturach grup kapitałowych z perspektywy jej kierunków, modeli, determinant oraz korzyści i zagrożeń;
- po trzecie – zbudowanie autorskiej, oryginalnej i ciekawej oraz wartościowej z punktu widzenia prowadzenia badań naukowych czy prac awansowych, jak i dydaktycznego wsparcia prowadzenia prac dyplomowych, sprawnej ścieżki metodycznego poznania badanej rzeczywistości;
- po czwarte – zaprezentowanie własnych, autorskich i oryginalnych badań empirycznych na tle syntezy światowego i polskiego dorobku dotyczącego badanego zagadnienia wraz ze wskazaniem dalszych kierunków jego badania i wzrostu wartości poznawczo-praktycznych dla rozwoju teorii i praktyki zarządzania.

Wymienione cele zostały w monografii w pełnym zakresie zrealizowane. Autorka stworzyła – na podstawie krytycznej analizy literatury oraz własnych pogłębionych badań empirycznych – kompendium zweryfikowanej empirycznie wiedzy o badanym zagadnieniu oraz sposobach jego rozpatrywania, wypełniając ich opis nową, nowoczesną i mało znaną treścią.

Autorka, konsekwentnie stosując podejście od ogółu do szczegółu z wieloaspektową i dogłębną znajomością omawianej problematyki, prowadzi czytelnika od zagadnień ogólnych do rozważań szczegółowych dotyczących roli i znaczenia kooperacji w procesie funkcjonowania grupy kapitałowej. Wszystkie te aspekty rozpatrywane są w kontekście nowoczesnych podejść (kierunków) oraz metod organizacji i zarządzania stosowanych w praktyce światowych, a także polskich przedsiębiorstw.

Monografia ma poprawną strukturę: właściwy jest układ metodyczno-merytoryczny i kolejność przedstawianych zagadnień, zachowane zostały prawidłowe proporcje pomiędzy poszczególnymi częściami, a całość charakteryzuje się uporządkowaną i zwartą strukturą.

Uważam, że przedstawiona w poszczególnych rozdziałach treść stanowi wyraz poglądów własnych (przyznaję, że ugruntowanych poznawczo i empirycznie) dr hab. Wioletty Mierzejewskiej na temat omawianych problemów i zjawisk. Godna podkreśle-

nia jest logika recenzowanej książki, poszczególne rozdziały są zwarte tematycznie. Widać wyraźnie zarysowaną i przemyślaną myśl przewodnią. Dr hab. Wioletta Mierzejewska w monografii – która ma wyraźnie autorski charakter – porusza wszystkie ważne problemy w sposób odpowiadający moim wyobrażeniom o przedstawianym zjawisku. Uważam, że w tym względzie Autorka wykazała się znakomitą znajomością problematyki, umiejętnością analizy i opisu oraz wykorzystania literatury w dyskusji nad przedstawianą tematyką. Ponadto wiarygodnie przedstawiła badany problem w dwóch aspektach: poznawczym i aplikacyjnym.

Monografię pt. *Koopetycja w grupach kapitałowych: cechy, determinanty, efekty* uznaję za bardzo wartościową próbę przedstawienia problematyki współczesnego wpływu zjawiska koopetycji spółek zależnych na funkcjonowanie polskich grup kapitałowych z punktu widzenia metodologicznej i praktycznej racjonalności procedury jej poznania. Jest opracowaniem zwartym, nieprzegadanym i napisanym komunikatywnym językiem, co znakomicie ułatwia odbiór jego treści.

Zawiera też bogatą literaturę przedmiotu stanowiącą podstawę umiejętnie przeprowadzonych rozważań teoretycznych, które wspierają proces badań empirycznych.

Treść monografii moim zdaniem – dzięki oparciu jej argumentacji na badaniach empirycznych, co jest szczególnie cenną cechą opracowań przygotowawczych przez dr hab. Wiolettę Mierzejewską – ułatwia zrozumienie skomplikowanej materii koopetycji jako czynnika sprawności funkcjonowania takiej formy organizacyjno-prawnej jaką są grupy kapitałowe.

Reasumując stwierdzam, iż recenzowana książka autorstwa dr hab. Wioletty Mierzejewskiej jest opracowaniem dojrzałym, kompleksowym, pod wieloma względami nowatorskim, o istotnych walorach poznawczych a także dydaktycznych. Gorąco namawiam do zapoznania się z recenzowaną pozycją.

Dane bibliograficzne: Wioletta Mierzejewska, *Koopetycja w grupach kapitałowych: cechy, determinanty, efekty*. Oficyna Wydawnicza SGH, 2020.

Bogdan Nogalski jest profesorem tytularnym nauk ekonomicznych w zakresie organizacji i zarządzania. Obecnie jest profesorem zwyczajnym w Wyższej Szkole Bankowej w Gdańsku. W latach 1973–2018 był pracownikiem badawczo-dydaktycznym Uniwersytetu Gdańskiego. Autor jest Doktorem honoris causa Uniwersytetu Biottera w Bukareszcie (2004) i Politechniki Śląskiej w Gliwicach (2016). Zajmuje się problemami zarządzania organizacjami oraz doskonalenia różnorodnych form organizacji i systemów zarządzania. Jego specjalność naukową stanowi problematyka dotycząca różnorodnych aspektów zarządzania strategicznego. Jest autorem wielu oryginalnych prac naukowo badawczych, aplikacyjnych oraz ekspertyz z tego zakresu. Pełni i pełnił odpowiedzialne funkcje w środowisku naukowym. Jest Honorowym Przewodniczącym Komitetu Nauk Organizacji i Zarządzania Polskiej Akademii Nauk. W latach 2003–2020 był jego

Przewodniczącym. W latach 2007–2016 był członkiem Sekcji Nauk Ekonomicznych Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów, a w latach 2013–2016 jej Przewodniczącym i członkiem Prezydium tej Komisji.

POLECAMY

Joanna Szen-Ziemiańska, Weronika Trzmielewska, *U progu akademii. Wyzwania na drodze do doktoratu i kariery naukowej w naukach społecznych (i nie tylko)*

Książka kompleksowo przedstawia edukacyjne, naukowe i psychospołeczne wyzwania, przed którymi stają osoby rozważające lub rozpoczynające karierę akademicką. W publikacji omówiono potencjał do pracy naukowej oraz drogi jego urzeczywistniania z perspektywy psychologicznej, jednocześnie uwzględniając różne konteksty sytuacyjne i systemowe mogące na ten proces wpływać. Nawiązano do wielu doniesień empirycznych, przedstawiono wybrane wnioski z autorskich badań realizowanych wśród doktorantów i młodych badaczy, przybliżono literaturę omawiającą rozmaite aspekty działalności naukowej. Dodatkowym walorem książki są przedstawione w niej refleksje wielu uznanych badaczy i nauczycieli akademickich na temat obserwowanych w środowisku zjawisk.

Opis pochodzi ze strony wydawnictwa: <https://ksiegarnia.difin.pl/u-progu-akademii-wyzwania-na-drodze-do-doktoratu-i-kariery-naukowej-w-naukach-spoecznych-i-nie-tylko>

Wydawca: Difin, Warszawa, 2022.